

## ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 336.1:352.075

Хільчевський М. С., студент  
1 - ого року ОС магістр  
Інституту економіки, управління  
та інформаційних технологій ПУЕТ

Тимошенко О. В., к.е.н,  
доцент кафедри фінансів та  
банківської справи ПУЕТ

Основне завдання розвитку України як демократичної держави полягає у задоволенні потреб людини та забезпеченні необхідних умов для зростання її добробуту. Такі умови створюються, насамперед, на місцевому рівні і залежать від забезпечення місцевого самоврядування фінансовими ресурсами.

Фінансові ресурси місцевого самоврядування – це створені в результаті розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту грошові доходи, грошові нагромадження і резерви грошових коштів (частина яких концентрується у відповідних фондах), необхідні органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій і завдань з метою забезпечення соціально-економічного функціонування та розвитку територіальної громади і задоволення їх спільних інтересів [1].

Науково-практичного значення набуває потреба визначення та обґрунтування складових елементів фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Економісти, які займаються проблематикою структуризації фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, мають різні точки зору щодо її вирішення. При цьому, серед складових вищезазначених ресурсів виділяють: доходи місцевих бюджетів, кошти цільових фондів, фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності, кредитні ресурси, благодійні, спонсорські внески, пожертвування, та інші ресурси [2, с. 46; 3, с. 19]. Проте, Законом

України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено право на утворення органами місцевого самоврядування цільових фондів і зазначено, що вони є складовою спеціального фонду відповідного місцевого бюджету. Згідно з Бюджетним кодексом України, органи місцевого самоврядування можуть отримувати короткотермінові позики у фінансово-кредитних установах у межах поточного бюджетного періоду для покриття тимчасових касових розривів, що виникають під час виконання загального фонду місцевого бюджету, та здійснювати внутрішні і зовнішні запозичення до бюджету розвитку. За таких умов, цільові фонди, позики й запозичення, як і благодійні, спонсорські внески та пожертвування є складовими доходної частини місцевого бюджету, а не самостійними елементами фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Загалом, поняття «фінансові ресурси місцевого самоврядування» містить втілення двох фінансових понять – «доходи місцевих бюджетів» (мезорівень) і «фінансові ресурси установ та підприємств комунальної форми власності» (мікрорівень).

Проте, досить часто науковці за фінансову основу місцевого самоврядування вважають місцевий бюджет [4, с. 91, 152; 5, с. 133]. На нашу думку, це твердження потребує уточнення. Адже бюджет як об'єктивна економічна категорія відображає сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту і національного багатства, з метою формування і використання фондів грошових коштів держави та органів місцевого самоврядування. Бюджетні відносини при цьому охоплюють, з одного боку, процес формування фонду грошових коштів (доходи бюджету), а з іншого, – процес використання його коштів (видатки бюджету). В основу розрахунку доходної і витратної частин місцевих бюджетів покладено принцип збалансування. Як фінансовий план, місцевий бюджет є системою організованих органами місцевого самоврядування заходів щодо соціального й економічного розвитку територіальних громад і складається з двох частин — доходів і видатків. Дослідження сутності даного поняття з різних позицій підтверджує, що місцевий бюджет, в

цілому, не можна вважати фінансовою основою місцевого самоврядування, так як він включає не лише доходну, а і витратну частини.

Важливе значення у фінансовому забезпеченні функціонування місцевого самоврядування мають також об'єкти комунального (місцевого) господарства: унітарні комерційні та некомерційні комунальні підприємства, комунальні господарські об'єднання, житловий фонд, нежитлові приміщення, інше майно, природні ресурси, земельний фонд. Вони покликані забезпечувати життєдіяльність адміністративно-територіальної одиниці, задовольняти потреби населення у різноманітних суспільних послугах, слугувати джерелом формування фінансових ресурсів територіальних громад та їх представницьких органів. Проте більшість комунальних унітарних підприємств, навпаки, перебувають на повному або частковому утриманні з місцевих бюджетів, а не виступають їх фінансовими донорами. Адже, з одного боку, ціна та якість продукції і послуг комунальних підприємств є важливим показником успішної діяльності органів місцевого самоврядування, а, з іншого боку, встановлення фіксованих цін на вищезазначені товари і послуги не тільки унеможлиблює одержання прибутку їх виробниками, а і потребує дотаційної підтримки зі сторони власника.

Сучасні реалії свідчать про відсутність не тільки економічної, а і соціальної вигоди від володіння об'єктами місцевого господарства, які фінансово неспроможні надати населенню необхідні послуги з оновлення систем життєзабезпечення. На сьогоднішній день більше 50% підприємств комунальної власності працюють у низькорентабельних або нерентабельних галузях [6]. Крім того, більше чверті майнових активів територіальних громад задіяні для обслуговування власне діяльності органів місцевого самоврядування, що, відповідно, вимагає лише затрат на утримання, а доходів для місцевих бюджетів не приносить. На сьогоднішній день до кінця не вирішеною залишається проблема вибору стратегічних шляхів трансформації комунального майна: або його продаж та приватизація, або прийняття або придбання об'єктів відомчого підпорядкування у комунальну власність.

Невизначеність у вище перерахованих та інших проблемних питаннях функціонування об'єктів комунального господарства гальмує процес формування матеріальної бази територіальних громад, її кількісних та якісних параметрів, а також позбавляє представницькі органи можливості нарощення ресурсної основи фінансового потенціалу. Загалом, на наш погляд, органам місцевого самоврядування акцент слід робити не на перерозподілі конкретних об'єктів власності, а на створенні необхідних умов для забезпечення максимальної віддачі від використання об'єктів всіх форм власності, які функціонують на підвідомчій території. Цей напрям діяльності представницьких органів територіальних громад є особливо значущим в умовах недостатності коштів місцевих бюджетів.

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо власний підхід до структуризації фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Тож з метою уникнення подвійного рахування складових фінансових ресурсів місцевого самоврядування та враховуючи організаційні і фінансові особливості функціонування комунальних підприємств, з нашої точки зору, доцільно розмежувати фінансові ресурси останніх на окремі структурні елементи та не враховувати у їх складі обсягу бюджетного фінансування. Таким чином, самостійними складовими фінансових ресурсів місцевого самоврядування є: доходи місцевих бюджетів; фінансові ресурси комунальних установ (крім надходжень з місцевого бюджету); фінансові ресурси комунальних комерційних підприємств (крім надходжень з місцевого бюджету); фінансові ресурси комунальних некомерційних підприємств (крім надходжень з місцевого бюджету).

### Література

1. Косаріна В. П. Економічна природа та сутність фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування: проблемні питання / В. П. Косаріна, О. В. Тимошенко // Фінанси України. – 2010. – № 5. – С. 118-125.

2. Владимиров К. М. Місцеві фінанси : навч. посібник. / К. М. Владимиров, Н. Г. Чуйко, О. Ф. Рогальський. – Херсон : Олді-плюс, 2006. – 352 с.
3. Кириленко О. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні / О. Кириленко // Світ фінансів. – 2010. – № 1. – С. 17-27.
4. Бадида М. П. Податкова база місцевого самоврядування : монографія / М. П. Бадида. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2010. - 408 с.
5. Мельникова М. В. Підвищення ефективності управління ресурсами комунальної власності в процесі господарювання міста / М. В. Мельникова, О. Ю. Андрєєва // Економіка будівництва і міського господарства. – 2010. – № 3. – Т. 6. – С. 131-140.
6. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). – Назва з екрану.

Опубліковано в авторській редакції